

Motion till riksdagen
2008/09:Sf330

av Kalle Larsson m.fl. (v)

Föräldraförsäkring och ekonomisk barnpolitik

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	3
4	Minskad jämställdhet och ökad barnfattigdom med Reinfeldts politik	4
4.1	Vårdnadsbidrag urholkar förskolan och försämrar kvinnors ställning på arbetsmarknaden	4
4.2	Individualiserad föräldraförsäkring bättre än jämställdhetsbonus	5
4.3	Krav på intyg för tillfällig föräldrapenning medför merarbete för personalen i skola/förskola	5
4.4	Barnfattigdomen ökar med regeringens politik	6
5	Höjt tak och höjd ersättningsnivå i föräldraförsäkringen	6
6	Individualiserad föräldraförsäkring	6
7	Hemma samtidigt	8
8	En könsneutral försäkring	8
9	Ensamstående föräldrar	9
9.1	Delat barnbidrag vid växelvis boende	9
9.2	Höjt underhållsstöd	10
9.3	Rätt att överlåta föräldrapenning vid sjukdom	11
10	Från ekonomisk familjepolitik till ekonomisk barnpolitik	12
11	Ändrad målformulering för starkare jämställdhetsperspektiv	13

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagen om vårdnadsbidrag bör upphävas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagen om jämställdhetsbonus ska upphävas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kravet på intyg från skola eller förskola vid ansökan om tillfällig föräldrapenning ska upphävas.
4. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt ska höja taket och ersättningsnivån i föräldraförsäkringen för att stärka inkomstbortfallsprincipen och förbättra situationen för småbarnsföräldrar.
5. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på hur en individualisering av föräldraförsäkringen bör genomföras.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvidgade möjligheter för vårdnadshavare att vara hemma samtidigt.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheten för föräldrar av samma kön att dela föräldradagarna lika mellan sig.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med en handlingsplan som syftar till att förbättra den ekonomiska situationen för ensamstående föräldrar och deras barn.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur kostnaderna för barnets försörjning fördelar sig vid växelvis boende.
10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på hur indexering av underhållsstödet bör utformas.
11. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på ändring av återbetalningsskyldighet av underhållsstöd i enlighet med vad som anförs i motionen.
12. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på förbättringar angående umgängesresor i enlighet med vad som anförs i motionen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ensamvårdande föräldrar och föräldrapenning.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändrad benämning av politikområdet Ekonomisk familjepolitik.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändrad målformulering för politikområdet Ekonomisk familjepolitik.

3 Inledning

Det råder en norm i samhället som ger kvinnor som grupp det yttersta ansvaret för hem och barn. Denna norm definierar samtidigt män som grupp som mindre lämpade för föräldraskap och kvinnor som mindre lämpade för förvärvsarbete. Denna ordning medför en orättvis fördelning mellan betalt och obetalt arbete och diskriminering av kvinnor i arbetslivet när det gäller löner och arbetsvillkor. Dessutom motverkar den barnens rätt till nära relationer till sina fäder.

För att komma till rätta med den ordning som diskriminerar kvinnor krävs en rad övergripande samhällsförändringar. För Vänsterpartiet är det självklart att driva frågan om rätt till heltid, om förkortad arbetstid, att höja kvinnors löner och arbeta för en stark offentlig sektor. Frågan om fördelningen mellan det betalda och det obetalda arbetet är därför av avgörande betydelse. För att få till stånd ett jämställt arbetsliv krävs också ett jämställt privatliv. Det är inte ovanligt att kvinnor och män upplever att de lever i en jämställd relation fram till första barnet. När sedan andra barnet föds pressar strukturerna på arbetsmarknaden tillbaka kvinnor till att ta ansvar för hem och barn medan män tar det huvudsakliga försörjningsansvaret.

Varken rådande normer eller de missförhållanden som följer av detta kommer att förändras av sig själva. Det är alltså inte en möjlig väg att invänta förändrade beteendemönster i familjerna och på arbetsmarknaden och därefter successivt anpassa familjepolitiken. Det som krävs är att politiska medel används för att skapa nödvändiga förutsättningar för jämställdhet mellan könen inom ramen för den generella politiken. Inom den ekonomiska familjepolitiken finns kraftfulla sådana verktyg. Vänsterpartiet föreslår därför en individualisering av föräldraförsäkringen. Barn behöver fler vuxna i sina liv, och vi är skyldiga att investera i hårt arbete för att skapa en jämställd tillvaro för dem att växa upp i.

Den borgerliga regeringen har sedan 2006 fört en politik som minskar jämställdheten och ökar barnfattigdomen. Regeringen har infört vårdnadsbidrag och krav på intyg från skola/förskola vid ansökan om tillfällig föräldrapenning för vård av barn samt en byråkratisk jämställdhetsbonus. Enligt beräkningar i Fasitmodellen från riksdagens utredningstjänst antas barnfattigdomen öka under mandatperioden, särskilt bland barn med ensamstående föräldrar. Huvudnumret i regeringens familjepolitik är de miljardbesparingar på föräldraförsäkringar som tar sin utgångspunkt i den borgerliga övertygelsen om att det ska löna sig att vara en högavlönad, frisk och gift man utan barn.

Regeringen missgynnar systematiskt familjer med ensamstående föräldrar och deras barn. Varken vårdnadsbidraget eller jämställdhetsbonusen kan nyttjas av ensamstående föräldrar. Besparingarna på föräldraförsäkringen och andra socialförsäkringar slår hårt mot hushåll med ensamstående föräldrar eftersom de endast har en inkomst. I dag är familjer olika – men lika mycket värda. De ekonomiska förutsättningarna för ensamstående föräldrar är en

Fel! Okänt namn på

frihetsfråga och avgörande för möjligheten att fritt kunna välja ett liv med eller utan äktenskap/samboförhållande.

I denna motion lämnar Vänsterpartiet förslag om att avskaffa regeringens reformer i familjepolitiken, stärka ensamstående föräldrar ekonomiskt och att individualisera föräldraförsäkringen.

4 Minskad jämställdhet och ökad barnfattigdom med Reinfeldts politik

Regeringens familjepolitik präglas av en syn på kärnfamiljen som helig, förskola som skadlig för barn, kvinnor som gratis arbetskraft i hemmen och småbarnsföräldrar som bidragsfuskare. Detta kommer till uttryck i ekonomiska prioriteringar. Regeringen gör besparingar om sammanlagt 1,1 miljarder kronor per år 2008–2011 på sänkta ersättningsnivåer i föräldraförsäkringen. Genom sänkt ersättningsnivå till 77,6 procent för alla föräldralediga och sänkt tak för tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning från 10 till 7,5 basbelopp får alla småbarnsföräldrar hålla till godo med mindre pengar. Dessa miljardbesparingar är huvudnumret i regeringens familjepolitik.

4.1 Vårdnadsbidrag urholkar förskolan och försämrar kvinnors ställning på arbetsmarknaden

Från och med 1 juli 2008 infördes ett kommunalt vårdnadsbidrag om 3 000 kronor per barn och månad för familjer som inte har sina barn i offentligt finansierad förskola. Vårdnadsbidraget går inte att leva på så i praktiken förutsätts att den som stannar hemma blir försörjd av någon annan. Det är alltså endast familjer med två föräldrar som ens kan överväga att utnyttja bidraget. All tidigare erfarenhet visar dessutom att det blir kvinnor som stannar hemma och därmed blir beroende av män för sin försörjning.

Med vårdnadsbidraget utökas rätten till ledighet på heltid i samband med barns födelse. Att barnafödande blir förknippat med ännu mer långvarig frånvaro kommer rimligen att öka diskrimineringen av alla kvinnor i arbetslivet när det gäller anställningsform, karriärmöjligheter och fortbildning osv. Allt fler kvinnor kommer att vara förpassade till osäkra tidsbegränsade anställningar.

Utöver detta kommer bidraget också att stjäla resurser från den kommunala barnomsorgen. Risker är uppenbar att vårdnadsbidraget på sikt kommer att utgöra ett billigt alternativ för många kommuner, jämfört med att satsa på att bygga ut barnomsorgen. En plats i förskola kostar i genomsnitt 100 000 kronor per år och barn och ett vårdnadsbidrag kostar 36 000 kronor per år och barn. Således kan borgerliga kommuner ta pengar från förskolan för att finansiera skattesänkningar.

Enligt en undersökning från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i juni 2008 hade 99 kommuner för avsikt att införa vårdnadsbidraget, 91 kommuner hade inga planer på att införa det och 48 kommuner var osäkra. De negativa effekterna för jämställdheten och barns rätt till förskola kan således få starkt genomslag i Sverige inom de närmaste åren.

För Vänsterpartiet är det centralt att använda samhällets resurser för att öka jämställdheten och den gemensamma välfärden. Därför motsätter vi oss självklart en reform som så uppenbart motverkar båda dessa mål. Mot bakgrund av det som anförs bör riksdagen avskaffa lagen om vårdnadsbidrag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.2 Individualiserad föräldraförsäkring bättre än jämställdhetsbonus

Regeringen har infört en s.k. jämställdhetsbonus som ger en skattesänkning till den förälder som efter 240 föräldrapenningdagar återigen börjar förvärvsarbete. Jämställdhetsbonusen har ett lovvärt syfte, men är utformad som en skatteåterbäring vilket gör att föräldrarna inte får ersättning den månad när pengarna behövs som bäst. Vidare är jämställdhetsbonusen onödigt invecklad till sin utformning. Sammantaget riskerar det göra jämställdhetsbonusen verkningslös. Den är snarare att betrakta som en kosmetisk åtgärd om man ser till helheten i regeringens politik. Mot bakgrund av att Vänsterpartiet vill införa en helt individualiserad föräldraförsäkring ser vi inget behov av en jämställdhetsbonus. Mot bakgrund av det som anförs bör lagen om jämställdhetsbonus avskaffas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.3 Krav på intyg för tillfällig föräldrapenning medför merarbete för personalen i skola/förskola

Regeringen har även infört krav på intyg från skola/förskola vid ansökan om tillfällig föräldrapenning för vård av barn. Syftet med detta är att minska de felaktiga utbetalningarna från föräldraförsäkringen. Omfattningen av de felaktiga utbetalningarna är omdiskuterad, men uppgår enligt Försäkringskassan till 3–4 procent av de totala utbetalningarna. Kravet på intyg från skolan är en långtgående åtgärd som ökar den administrativa bördan för småbarnsföräldrar, personal inom skola och förskola samt för handläggare på Försäkringskassan. Personalen i förskolan får en kontrollfunktion som inte är önskvärd och barnen riskerar att hamna i kläm. Åtgärderna står inte i proportion till problemets omfattning, och regeringens besparingar på tillfällig föräldrapenning kan endast infrias om färre föräldrar ansöker om ersättning, eftersom reglerna upplevs som krångliga. Mot bakgrund av det som anförs bör kravet på intyg från skola/förskola vid ansökan om tillfällig föräldrapenning upphävas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

4.4 Barnfattigdomen ökar med regeringens politik

Regeringen för en politik som ökar barnfattigdomen i Sverige. Enligt beräkningar från riksdagens utredningstjänst i Fasitmodellen ökar andelen barn som lever i hushåll med inkomster som understiger 60 procent av alla hushålls medianinkomst från 8,5 procent 2006 till 11,5 procent 2009. Bland barn med ensamstående föräldrar beräknas andelen barn som lever i fattiga hushåll öka från 15 procent 2006 till 27 procent 2009. Ensamstående föräldrar är i högre utsträckning än andra drabbade av ohälsa, låg sysselsättningsgrad och hög arbetslöshet. Regeringens orättvisa skattesänkningar samt miljardbesparingar på småbarnsföräldrar, sjuka och arbetslösa slår därför hårt mot ensamstående föräldrar och deras barn.

5 Höjt tak och höjd ersättningsnivå i föräldraförsäkringen

Regeringen har sänkt taket för tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning från 10 till 7,5 basbelopp samt ersättningsnivån för alla föräldradiga till 77,6 procent. Sammanlagt sparar regeringen 1,1 miljard kronor per år 2008–2011 på sänkta ersättningsnivåer för småbarnsföräldrar. Vänsterpartiet avvisar dessa besparingar eftersom de urholkar inkomstbortfallsprincipen i försäkringen och ökar fattigdomen bland småbarnsfamiljer. I vårt budgetalternativ för 2009 anvisar vi 1 300 miljoner kronor 2009 för att höja taket till 10 basbelopp och ersättningsnivån till 80 procent i föräldraförsäkringen.

Enligt Försäkringskassans årsredovisning för 2007 gick 64 procent av alla dagar som utbetalades för vård av sjukt barn under 2007 till kvinnor och 36 procent till män. Männens andel har sjunkit med 1 procentenhet jämfört med året innan, vilket är ett trendbrott jämfört med den positiva utveckling som har skett sedan 1999 då männens andel har ökat varje år. Detta torde bero på att regeringen har sänkt taket och ersättningsnivån för tillfällig föräldrapenning.

Mot bakgrund av det som anförs bör regeringen skyndsamt höja taket och ersättningsnivån i föräldraförsäkringen för att stärka inkomstbortfallsprincipen och förbättra situationen för småbarnsföräldrar. Detta bör riksdagen begära.

6 Individualiserad föräldraförsäkring

I dag tar kvinnor ut ca 80 procent av antalet ersatta dagar i föräldraförsäkringen och män resterande 20 procent. Enligt den jämställdhetsbilaga som avlämnades till budgetpropositionen för 2004 (prop. 2004/05:01) uppgår de ekonomiska konsekvenserna av föräldraskapet för en tioårsperiod till 304 000 kronor för mamman och 10 000 kronor för pappan. Detta visar att kvinnor subventionerar mäns lönearbete genom sitt eget obetalda arbete.

Fel! Okänt namn på

Frågan om lönediskriminering, otrygg anställning, ofrivillig deltid och lägre pension hör oundvikligen ihop med vem som tar det huvudsakliga ansvaret för omsorgen om barn och familj. Eftersom kvinnor ses som bärare av detta ansvar, har kvinnor också en sämre utgångspunkt på arbetsmarknaden. För att komma till rätta med detta behöver föräldraförsäkringen reformeras så att ett jämnt uttag mellan föräldrarna uppnås och därmed stärker ett jämställt vårdnadsansvar.

Hur kvinnor och män ska förmås fördela ansvar för hem och barn lika är en av de mest centrala jämställdhetsfrågorna i vår tid. I denna diskussion är kopplingen mellan kvinnors obligatoriska huvudansvar för barnen och deras position på arbetsmarknaden en självklarhet. I dag är fördelningen av föräldrapenningen en förhandlingsfråga mellan föräldrarna. Individens valfrihet blir i detta sammanhang enbart en illusion. Som en konsekvens av att kvinnor förväntas ta huvudansvaret för omsorgen av barn uppstår bl.a. den ojämlika inkomst- och löneklyftan samt stora skillnader i anställningstrygghet mellan kvinnor och män.

I och med att det, till skillnad från övriga socialförsäkringar, är möjligt att överlåta föräldrapenningdagar till en annan förälder, bidrar dagens utformning av föräldraförsäkringen till att återskapa och förstärka en ordning på arbetsmarknaden som försvagar och lönediskriminerar kvinnor. Systemet upprätthåller dessutom en föräldrad föreställning om vad kvinnor respektive män har för ansvar i förhållande till barn. För att komma till rätta med dagens situation behöver föräldraförsäkringen reformeras så att ett jämnt uttag mellan föräldrarna uppnås och därmed stärker ett jämställt vårdnadsansvar.

Det som krävs är en fortsatt generös föräldraförsäkring som baseras på samma principer som alla andra socialförsäkringar. Det innebär att föräldrapenning inte ska kunna överlåtas på den andra föräldern, på samma sätt som det inte är möjligt att överlåta sin sjukpenning eller arbetslöshetsersättning på någon annan. För att nå en ordning där män och kvinnor är lika självklara föräldrar på heltid och som inte diskriminerar kvinnor på arbetsmarknaden, krävs med andra ord en individualiserad föräldraförsäkring.

Föräldraförsäkringens utformning har setts över av en utredning som 2005 lämnade sina förslag i betänkandet *Reformerad föräldraförsäkring* (SOU 2005:73). Vänsterpartiet har kämpat länge för att få till stånd de förändringar i föräldraförsäkringens uppbyggnad som är nödvändiga för att skapa ett jämställt uttag av föräldrapenningen och var därför mycket positivt till att en sådan översyn genomfördes. Utredningsförslaget som lämnades går ut på att föräldraförsäkringen ska byggas ut med två månader, att fem månader ska gå till mamman, fem till pappan och den tredje delen till att fritt fördelas mellan föräldrarna. Enligt Vänsterpartiet skulle en sådan tredelad modell, om den genomfördes, visserligen vara ett steg i rätt riktning. Men det skulle inte vara tillräckligt. I de flesta fall skulle det innebära att mamman tog ut två tredjedelar av försäkringen och pappan en tredjedel. Sådana förslag till lösningar bidrar därmed inte till att bryta diskrimineringen av kvinnor i arbetslivet och motverkar inte det faktum att kvinnor subventionerar mäns lönearbete genom sitt eget obetalda arbete.

Fel! Okänt namn på

Det borde ligga i föräldrarnas intresse att kvinnor och män får jämlika förhållanden, och det finns enligt vår mening ingen anledning att män ska behöva lockas med bonusar för att vara jämställda eller för att vara med sina barn. Vi är övertygade om att det krävs mer än morötter för att bryta könsmaktsordningen och för att stärka kvinnans ställning. En individualisering av föräldraförsäkringen är ett nödvändigt verktyg både för att göra upp med föreställningen om att pappors föräldraansvar, till skillnad från mammors, skulle vara förhandlingsbart, och för att bryta diskrimineringen av kvinnor på arbetsmarknaden.

I vår särskilda motion om utgiftsområde 12 lägger vi förslag om att individualisera föräldraförsäkringen från 2009 och anvisar i vårt budgetalternativ 1 200 miljoner kronor för detta. Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag på hur en individualisering av föräldraförsäkringen bör genomföras. Detta bör riksdagen begära.

7 Hemma samtidigt

Det finns inom föräldraförsäkringen möjlighet att åstadkomma fler förbättringar som skulle kunna verka för en ökad jämställdhet. Vänsterpartiet anser exempelvis att det vore önskvärt om bägge vårdnadshavarna kan vara mer närvarande den närmaste tiden efter ett barns födelse. Framför allt skulle männens tid med nyfödda härmed öka, vilket både skapar viktiga förutsättningar för en tidig och djup relation till barnet och tillgodoser barnets stora omsorgsbehov i livets början. De möjligheter som i dag finns med tillfällig föräldrapenning är inte tillräckliga i detta avseende. Vänsterpartiet anser därför att möjligheten för vårdnadshavare att vara hemma samtidigt under barnets första tid bör utökas från dagens 10 till 30 dagar. Regeringen bör därför se över hur utvidgade möjligheter att vara hemma samtidigt kan genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 En könsneutral försäkring

I och med att kärnfamiljen som norm utmanas i allt större utsträckning av andra familjebildningar, där det biologiska föräldraskapet inte per automatik sammanfaller med vårdnaden om barnen, finns ett behov av att se till att föräldraförsäkringen inte låses fast vid en heteronormativ föreställning kring föräldraskap. Det faktum att barn föds och växer upp med föräldrar som kan vara av samma såväl som olika kön, ställer krav på att föräldraförsäkringen utformas på ett sätt som inte utesluter möjligheterna för föräldrar av samma kön att dela försäkringen mellan sig oavsett om de är gifta eller lever i samboförhållande.

Föräldraförsäkringsutredningen hade i uppdrag att se över hur föräldraförsäkringens regelverk behöver anpassas till nya familjebegrepp och göras

könsneutral. Vare sig den tidigare eller nuvarande regeringen har emellertid behandlat utredningens förslag. Regeringen bör därför återkomma med förslag på hur föräldrar av samma kön ska kunna tillgodogöra sig möjligheten att dela föräldradagarna lika mellan sig. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Ensamstående föräldrar

I dag lever en fjärdedel av alla barn i Sverige med en ensamstående förälder. Ändå är det kärnfamiljen som är normbildande för lagstiftning och regelverk. Det leder bl.a. till att de ekonomiska villkoren mellan barnfamiljer är ojämlika och orättvisa. Ensamstående föräldrars ekonomiska standard är sämre än sammanboende föräldrars. Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning om hushållens ekonomi (HEK) visar att ensamstående med barn inte ökat sin ekonomiska standard i samma utsträckning som andra. En typisk ensamstående förälder är en kvinna, även om växelvis boende mellan föräldrar ökar. Ensamstående kvinnor med barn har en ekonomiskt svårare situation än andra. De har lägst ekonomisk standard oavsett stöd i form av barn- och bostadsbidrag och tjänar t.ex. bara drygt hälften av en sammanboende pappas lön. Sysselsättningen bland ensamstående mödrar har sjunkit, och de har oftare än andra otrygga anställningar.

Möjlighet till inflytande över arbetstider och arbetssituation, rätten till heltidsarbete och tillgång till barnomsorg dygnet runt är viktiga politiska åtgärder som Vänsterpartiet driver och som skulle ge positiv effekt för ensamstående föräldrars ekonomi samt möjlighet att förena arbets- och familjeliv.

Vänsterpartiet vill stärka den generella välfärden. Sänkta boendekostnader, full sysselsättning, rätt till heltid, mer välfärdstjänster och stärkt socialförsäkring är en generell politik som gynnar ekonomiskt utsatta familjer. Men familjer med ensamstående föräldrar och låg ekonomisk standard kan inte vänta. Det krävs insatser på kort sikt. Riksdagen bör därför ge regeringen i uppdrag att återkomma med en handlingsplan som syftar till att förbättra den ekonomiska situationen för ensamstående föräldrar och deras barn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9.1 Delat barnbidrag vid växelvis boende

När föräldrar har gemensam vårdnad utbetalas barnbidraget automatiskt till modern, om inte föräldrarna gemensamt anmäler till Försäkringskassan att fadern ska erhålla barnbidraget i stället. Om barnet endast är folkbokfört på samma adress som en av vårdnadshavarna vid gemensam vårdnad, utbetalas barnbidraget dit där barnet är folkbokfört. Bakgrunden till gällande ordning handlar bl.a. om att det har ansetts mer sannolikt att bidraget verkligen kommer barnet till godo om modern får det utbetalt till sig.

Fel! Okänt namn på

Enligt Försäkringskassans årsredovisning för 2007 har andelen barn till separerade föräldrar som bor växelvis hos sin mamma och pappa ökat från 4 procent 1992/1993 till 21 procent 2004/2005. När barnen lever i växelvis boende mellan föräldrarna tar bägge vårdnadshavarna ett aktivt delat ansvar för omsorgen om barnen. Därför bör föräldrar gemensamt kunna begära att få barnbidraget delat vid växelvis boende när föräldrarna är överens om det.

Vänsterpartiet motsätter sig däremot en tvångsdelning av barnbidraget vid växelvis boende. Barnbidraget är till för att i viss utsträckning täcka de kostnader som är förknippade med barnet, för att utjämna skillnaderna mellan dem som har barn och dem som inte har barn. Det finns i dag inga färsk undersökningar som visar hur dessa kostnader fördelar sig vid växelvis boende.

Enligt Michael Gähler i utredningen Bara en mor – ensamstående mödrars ekonomiska levnadsvillkor i 1990-talets Sverige (SOU 2001:54) har ensamstående mödrar fått det allt sämre i relation till andra hushållstyper under 1990-talet, och dessa hushåll har i mindre utsträckning lyckats tillgodogöra sig det ekonomiska uppsving som inleddes i slutet av 1990-talet. På frågan varför ensamstående mödrar överlag tycks missgynnas ekonomiskt tas det bl.a. upp att kvinnor ofta har huvudansvaret för barnens försörjning. Det finns dock inga färsk undersökningar som visar hur kostnaderna fördelar sig på föräldrarna vid växelvis boende; vi utgår därför tills vidare från att mamorna står för en stor del av kostnaderna.

Mot denna bakgrund bör regeringen tillsätta en utredning som ser över hur kostnaderna för barnets försörjning fördelar sig vid växelvis boende. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9.2 Höjt underhållsstöd

Underhållsstödet fyller en viktig funktion vad gäller att se till att vårdnadshavare uppfyller sitt försörjningsansvar för barn även efter separation mellan vårdnadshavare. Det är viktigt att underhållsstödet uppfattas som rättvist. Därför är det viktigt att höja och indexera underhållsstödet samt åstadkomma förändringar gällande inkomstunderlaget vid fastställande av återbetalningsskyldighet, umgängesavdrag och umgängesresor. Genom de regeländringar som gjordes av underhållsstödet 1994, blev ersättningsnivån beroende av regeringsbeslut för att höjas. Därefter låg stödet oförändrat på samma nivå fram till den höjning på 100 kronor som genomfördes i och med budgetpropositionen för 2005. Stödets värde har därmed urholkats kraftigt. Vi i Vänsterpartiet föreslår i vår budgetmotion för utgiftsområde 12 att underhållsstödet höjs med 200 kronor per månad från 2009 och att det samtidigt värdesäkras i förhållande till prisutvecklingen genom att det knyts till prisbasbeloppet. Därför bör regeringen återkomma med förslag på hur en indexering av underhållsstödet bör genomföras. Detta bör riksdagen begära.

I dag fastställs återbetalningsskyldigheten av underhållsstöd på inkomst två år bakåt i tiden. Det innebär problem för de umgängesföräldrar som får stora förändringar av inkomstunderlaget. Vänsterpartiet anser därför att det finns behov av att applicera en s.k. CSN-metod vid beräkning av inkomst-

underlag. Detta skulle innebära att återbetalningsskyldigheten bestäms utifrån dagsaktuell inkomst om inkomsten ändrats mer än 15 procent.

På grund av beräkningsreglerna för underhållsstöd är det många föräldrar som inte kan bli skuldfria. I kronofogdens årsredovisning för 2007 framgår att antalet obetalda skulder 2007 är det högsta någonsin. Antalet ansökningar om skuldsanering slog också rekord. I rapporten kan man läsa följande:

Kronofogden har slutligen inlett ett arbete med att se över möjligheten att begära eftergift för skuldsaneringsgäldenärer som har skulder för underhållsstöd under skuldsaneringsperioden. Skuldsaneringslagens regler om beräkning av gäldenärens betalningsutrymme harmonierar inte med reglerna om återbetalningsskyldighet i lagen om underhållsstöd. Det leder till att vissa skuldsaneringsgäldenärer, efter genomförd skuldsanering, fortfarande är skuldsatta och att den ekonomiska rehabiliteringen därmed misslyckats.

10 procent av alla som genomgår skuldsanering får under skuldsaneringstiden nya skulder till Försäkringskassan för underhållsstöd. Försäkringskassan efterger inte dessa skulder. Det innebär att människor som genomgår skuldsanering fortfarande har stora skulder. Bland de 480 000 personer som har skulder i Kronofogdemyndighetens register har 35 procent skulder för underhållsstöd till Försäkringskassan. En förändring av beräkningsreglerna enligt CSN-modellen skulle troligtvis minska detta antal.

Överskuldssättning är ett stort samhällsproblem. Enligt Kronofogdemyndigheten finns det ca 400 000 personer som befarar att de inte kommer att kunna betala sina räkningar inom den närmaste framtiden, och enligt myndigheten har överskuldssatta personer 35 procent lägre hälsovärden än normalbefolkningen.

Mot bakgrund av det som anförs bör regeringen ändra beräkningsgrunden för underhållsstödet i enlighet med CSN-metoden vid beräkning av inkomstunderlag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare måste frågan om finansiering av umgängesresor få sin lösning vad gäller vårdnadshavare som inte har ekonomisk möjlighet att resa och träffa sina barn. Möjligheten att tillhandahålla ekonomiskt stöd som är reglerat inom ramen för underhållsstödet, och återbetalningsskyldighet bör därför övervägas. Vänsterpartiet menar att detta är väsentligt för att framför allt umgängesföräldern ska uppleva underhållsstödssystemet som rättvist. Därför bör regeringen återkomma med förslag på förbättringar angående umgängesresor i enlighet med det ovan anförda. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9.3 Rätt att överlåta föräldrapenning vid sjukdom

Enligt gällande regelverk har föräldrar rätt att överlåta 360 dagar med föräldrapenning till den andra föräldern. Som förälder räknas den biologiska föräldern, en sambo till föräldern, en adoptivförälder eller en person som har delad vårdnad om barnet. Om det däremot bara finns en förälder har denna inte rätt att överlåta dagar med föräldrapenning till någon annan. Denna regel

Fel! Okänt namn på

skapar stor ekonomisk utsatthet bland ensamstående föräldrar med ensam vårdnad. Om man exempelvis blir sjuk och tvingas ligga på sjukhus kan man inte överlåta sin föräldrapenning till en mormor eller kompis för att lösa barnomsorgen. Enligt organisationen Makalösa Föräldrar medför denna regel att ensamstående föräldrar ibland tvingas avstå från vård.

Utredningen Reformerad föräldraförsäkring – Kärlek, Omvårdnad, Trygghet (SOU 2005:73) uppmärksammade dessa brister i föräldraförsäkringen och föreslår två åtgärder för att avhjälpa problemet. Utredningen föreslår att en ensamstående förälder under vissa förutsättningar ska kunna få hjälp i samband med barns födelse genom att en annan försäkrad än en förälder i vissa situationer kan få rätt till tillfällig föräldrapenning under tio dagar. Vidare föreslår utredningen att en ny ersättning ska införas där en ensamvårdande förälder som på grund av egen sjukdom eller smitta inte själv kan vårda barnet, under vissa förutsättningar ska få hjälp av en annan försäkrad som vårdar barnet i förälderns ställe. Syftet med den nya ersättningen skulle vara att täcka alla barns behov av vård och omsorg under den första tiden.

Dagens regelverk är gammaldags och utgår ifrån att alla familjer ser likadana ut. Vänsterpartiet instämmer därför i utredningens förslag om förbättringar av föräldraförsäkringen för ensamvårdande föräldrar. Mot bakgrund av det som anförs bör ensamvårdande föräldrar under vissa omständigheter ha rätt att överlåta föräldrapenning till någon annan försäkrad. Dessutom bör det vara möjligt för ensamvårdande föräldrar att få hjälp i form av att en annan försäkrad får rätt till tillfällig föräldrapenning under tio dagar i samband med ett barns födelse. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Från ekonomisk familjepolitik till ekonomisk barnpolitik

Familjebegreppet, som det används inom politikområdet Ekonomisk familjepolitik, utgår från kärnfamiljen som norm. Denna fokusering är också ett tydligt heteronormativt uttryck. Vänsterpartiet vill komma bort från denna fastlåsnings och i stället sätta barnen i centrum. Vi vill understryka vikten av att barn får växa upp i en trygg miljö, med fungerande vuxna omkring sig. Utgångspunkten är att det är barns vårdnadshavare som utgör barnets trygghet. Att det biologiska föräldraskapet ofta sammanfaller med vårdnaden är i detta sammanhang av mindre betydelse. Det är utifrån barnens behov av social och ekonomisk trygghet vi formulerar vår politik.

För att samstämmighet ska råda med trygghetssystemets avsikter, bör politikområdet byta benämning till Ekonomisk barnpolitik. Riksdagen bör rekommendera regeringen att en sådan ändring kommer till stånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Ändrad målformulering för starkare jämställdhetsperspektiv

Regeringen har ändrat målsättningen för den ekonomiska familjepolitiken från att ”skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn skall minska inom ramen för den generella välfärden” till att ”den ekonomiska familjepolitiken skall bidra till förbättrade förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer”. Vänsterpartiet har avvisat denna ändring, eftersom det undanröjer det omfördelande syftet med trygghetssystemens utformning. Vi föreslår i stället att ett tillägg görs till den tidigare målformuleringen som slår fast att politiken även ska vara utformad på ett sådant sätt att den bidrar till en utveckling mot ökad jämställdhet i samhället. Arbetet för en jämställd arbetsmarknad bedrivs inte enbart inom arbetsmarknadspolitiken utan måste ske parallellt med arbetet inom andra politikområden, inte minst familjepolitiken.

En utvecklad målformulering skulle inte konkurrera med ett fokus på barns bästa, utan kan snarare sägas förstärka detta. Barn behöver ett jämställt samhälle för att deras bästa ska vara en reell möjlighet. Barn mår bra av att ha flera vuxna som står dem nära och av att ha föräldrar som har trygga jobb med rättvisa löner. Också barn gynnas av ett arbetsliv som ser både män och kvinnor som självklara föräldrar. Att stärka kvinnors ekonomiska förutsättningar är att stärka barnens skydd mot fattigdom. Vänsterpartiet föreslår mot denna bakgrund följande lydelse av målformuleringen för politikområdet Ekonomisk familjepolitik: ”Skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn skall minska och jämställdhet mellan könen skall uppmuntras inom ramen för den generella politiken.” Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 6 oktober 2008

Kalle Larsson (v)

LiseLotte Olsson (v)

Torbjörn Björlund (v)

Josefin Brink (v)